

SAKRAMENT POMIRENJA U GODINI MILOSRĐA

Dajte, pomirite se s Bogom

SAKRAMENT POMIRENJA U GODINI MILOSRĐA

Dajte, pomirite se s Bogom

(2 Kor 5, 20)

NAKLADNIK

Splitsko–makarska nadbiskupija

Poljana kneza Trpmira 7

HR–21000 SPLIT

TEKSTOVE PRIREDILI

Alojzije Čondić

Ante Mateljan

Mladen Parlov

Ivica Žižić

UREDILI

Nediljko Ante Ančić

Miroslav Vidović

Ratomir Vukorepa

LEKTOR

Vedran Torić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Ana Kljaković – Gašpić

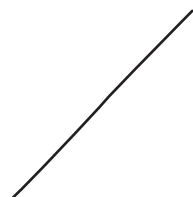
TISAK

<naknadno>

NAKLADA

<naknadno>

Sadržaj

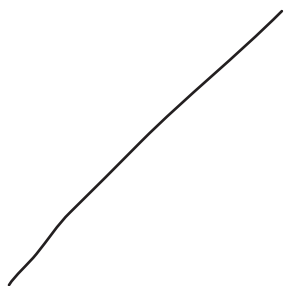

- 7** ČLANAK **Božje oprostenje po
sakramentalnom odrješenju**
- 25** ČLANAK **U Očevu zagrljaju**
- 37** ČLANAK **Pastoral sakramenta pokore**

- 51** ISPIT SAVJESTI **djeca**
- 59** ISPIT SAVJESTI **mladi**
- 71** ISPIT SAVJESTI **odrasli**

- 81** **Pokorničko bogoslužje**
- 91** **Red pomirenja (opći)**

Božje oprostenje po sakramentalnom odrješenju

**Teološki pogled
na sakramentalno
pomirenje s Bogom**

Razmišljanje o sakramentu pokore i pomirenja (ispovijedi) može početi od razmatranja tajne zla i grijeha, pa preko svetopisamske misli o pomirenju s Bogom do povijesnog razvoja liturgijskog obreda.

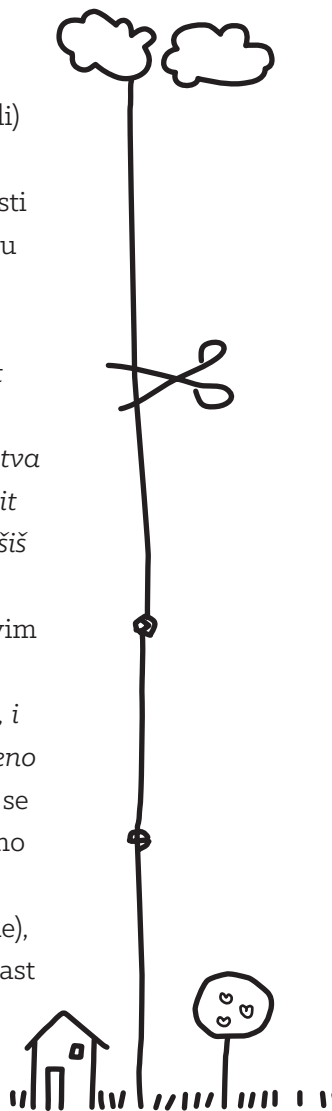
Ovdje želimo promotriti teologiju pomirenja s Bogom kako je nalazimo u molitvi odrješenja. Bit je sakramenta sažeta u kajanju te molitvi odrješenja koja glasi:

*Bog, milosrdni Otac,
pomirio je sa sobom svijet
smrću i uskrsnućem svojega Sina,
i izlio je Duha Svetoga
za otpuštenje grijeha.
Neka ti po službi Crkve
udijeli oproštenje i mir.
I ja te odrješujem
od grijeha tvojih
u ime Oca i Sina
i Duha Svetoga.*

Vlast odrješivanja i opraštanja grijeha

Sakrament pokore i pomirenja (ispovijedi) je Božji odgovor na ljudsku grješnost, koja ima izvor u iskonskoj ljudskoj slabosti i krivo upotrebljenoj slobodi. U Evandeljju po Mateju čitamo kako Isus daje Petru vlast odrješivanja (vlast ključeva):

“Ti si Petar-Stijena i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju i vrata paklena ne će je nadvladati. Tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskoga, pa što god svežeš na zemlji, bit će svezano na nebesima; a što god odriješiš na zemlji, bit će odriješeno na nebesima” (Mt 16, 18–19). Tu istu vlast predat će i svim apostolima: *“Zaista, kažem vam, što god svežete na zemlji, bit će svezano na nebu, i što god odriješite na zemlji, bit će odriješeno na nebu”* (Mt 18, 18). Vlast **vezati** tumači se kao vlast isključenja iz zajednice, odnosno iz sudjelovanja u bogoštovlju Crkve, te nalaganja određene pokore (zadovoljštine), dok se vlašću **odršivanja** označava ovlast ponovnog primanja u puno zajedništvo Crkve, oslobađanje od obveza pokore, kao i oslobađanje od vlasti Sotone.

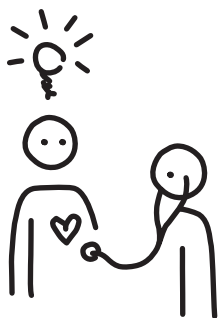
U Evandelju po Ivanu, nakon uskrsnuća, Isus veli apostolima: *“Kao što je mene poslao Otac, i ja šaljem vas. To rekavši dahne u njih i kaže im: Primate Duha Svetoga. Kojima otpustite grijehе, otpuštaju im se; kojima zadržite, zadržani su im”* (Iv 20, 22–23). Izraz **otпустiti grijehе** upućuje na Isusa, koji veli za sebe: *“Sin Čovječji ima vlast na zemlji otpuštati grijehе”* (Mk 2, 10); on tu božansku vlast i vrši: *“Oprošteni su ti grijesi!”* (Mk 2, 5; Lk 7, 48). Vršenje te iste vlasti povjerenjeno je u Crkvi apostolima i njihovim nasljednicima, po kojima Krist doista čini ono što je činio za svojega javnog života. Pojam **zadržati** tumači se kao ovlast utvrđivanja dostatnih uvjeta nužnih za oprostjenje, a to su u kajanje i volja za obraćenjem i poravkom.

Da bi Crkva mogla izvršiti Kristov nalog, oblikovala je način (red) vršenja službe pomirenja. Konkretni oblik mijenjao se kroz povijest, ali je uvijek bilo isto temeljno ustrojstvo koje obuhvaća dva jednako bitna elementa, s jedne strane čine pokornika: **kajanje, ispovijed i zadovoljštinu**; s druge strane Božje djelovanje po zahvatu Crkve koja po svećeniku u ime Isusa Krista daje oprostjenje grijehа i određuje način zadovoljštine (pokore), te također moli za grješnika koji na taj način biva duhovno izliječen i ponovno vraćen u crkveno zajedništvo.

Dijaloška struktura pomirenja

Sakrament pokore i pomirenja događa se u dijalogu. Započinje pozivom na obraćanje, a prvi mu je učinak prepoznavanje vlastitoga grijeha po Kristovoj riječi: *“Istina će vas osloboditi”* (Iv 8, 32). Za to je često potreban izvanjski poticaj i razjašnjenje (kralj David tek na riječi proroka Natana spoznaje teški grijeh preljuba i ubojstva, te obraćenje započinje priznanjem: *“Sagriješio sam protiv Gospodina”* (usp. 2 Sam 12, 1–15). Stoga je prvi korak u pozivu na pomirenje navještaj riječi Božje, kao važan dio slavlja sakramenta. Ispovjednik pomaže pokorniku u otkrivanju istine. Ispovjed sliči liječenju u kojem je neophodan dijalog liječnika i bolesnika. Uz to, ispovjednik otkriva pokorniku da nije ostavljen sam, nego je ponovno primljen u puno zajedništvo Crkve.

Ispovijed (confessio, očitovanje grijeha) upućuje na ispovijest vjere (confessio). Ispovijed grijeha doista uključuje ispovijest vjere. Samo po vjeri u Božje milosrđe ispovijed grijeha nalazi svoj smisao. Ipak, to je ispovijest pokleknute, promašene, pale vjere, koja u sakramentu biva osnažena, podignuta i uključena u cjelovitost

vjere Crkve. U ispovijedi pokornik potvrđuje vjeru u Božju ljubav, u Krista raspetog i uskrslog, u Crkvu kao Tijelo Kristovo i sakrament pomirenja, te u čovjeka kao odgovorno i slobodno biće. Ispovijed grijeha kao ispovijest vjere osobnu povijest grješnika vodi u okrilje Božjeg milosrđa.

Bog nas pomiruje sa sobom

Molitva odrješenja započinje riječima: “**Bog, Otac milosrđa, koji je smrću i uskrsnućem svojega Sina pomirio sa sobom svijet...**” Sveti Pavao djelo Kristovo naziva pomirenjem između Boga i ljudi, ističući da nas je Bog pomirio sa sobom smrću svoga Sina: “*Jer ako smo izmireni s Bogom smrću njegova Sina dok smo još bili neprijatelji, mnogo ćemo se sigurnije, već izmireni, spasiti njegovim životom*” (Rim 5, 10). Služba pomirenja povjerena je službenicima Crkve:

Kristovi smo dakle poslanici:

Bog vas po nama nagovara:

Umjesto Krista zaklinjemo;

dajte, pomirite se s Bogom!

(2 Kor 5, 20)

Posljedica je grijeha odvajanje od Boga. Svi su ljudi baštinici grješnog stanja čije je posljedice nadišao Isus Krist. On je kao pravi čovjek (*novi Adam*) odgovorio Ocu poslušnom vjerom, a kao pravi Bog otvorio vrata zajedništvu sa svakim čovjekom. Svojim životom i smrću, predanjem

iz ljubavi, opraštanjem i milosrđem, otvorio je put u zajedništvo s Bogom. To Božje djelo pomirenja u Isusu Kristu dokida svako neprijateljstvo u čovjeku i među narodima (usp. Ef 2, 14-18) te sa svom stvorenom stvarnošću. Izraz **pomirio je** očituje nešto već ostvareno. Ne radi se tek o želji ili planu. Pomirenje je već činjenica koju treba prihvatiti u vlastiti život.

Kod pomirenja je na djelu Božja milosrdna ljubav. Taj dar ipak pretpostavlja osobni odgovor. Evanđelje nas podsjeća kako se onaj tko je iskusio oproštenje treba obratiti i sam postati djelatnik pomirenja: *“Kraljevstvo je nebesko slično kralju koji odluči urediti račune sa svojim slugama. Kad počne obračunavati, dovedoše mu jednoga koji mu je dugovao deset tisuća talenata. (...) Gospodar se smilova tomu slugi pa ga otpusti i dug mu oprost.”* Nakon toga taj sluga ne oprašta svojem dužniku 100 denara, neusporedivo manju svotu. Parabola završava riječima: *“Nato ga dozva k sebi gospodar njegov pa mu reče: ‘Zli slugo, sav sam ti dug*

oprostio jer si me molio. Zar nije trebalo da se i ti smiluješ svome drugu kako sam se i ja tebi smilovao?” (Mt 18, 32–35).

Pomireni smo smrću i uskrsnućem Kristovim

Novi zavjet veli da smo “izmireni s Bogom smrću Sina njegova” (Rim 5, 10), te da je Bog sa svijetom uspostavio “mir krvlju njegova križa” (Kol 1, 10). Prema evanđeoskim izvještajima Isus oprašta grijehe, izgoni zle duhove i vlada nad prirodom, ostvarujući kraljevstvo Božje. Budući da je od nekih radikalno odbačen, njegova se smrt čini kao neuspjeh. Međutim, to je tek privid, jer nam Novi zavjet svjedoči da ga je Otac uskrisio od mrtvih.

Isus umire u trenutku žrtvovanja pas-halnoga janjeta, i to kao žrtva pomirnice. Evanđelje po Luki govori o pomračenju sunca u podne i tami po svoj zemlji. U Maslinskom vrtu Isus prihvaća volju Očevu: “Abba, Oče! Sve je tebi moguće.

Otkloni ovaj kalež od mene! Ali ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš!" (Mk 14, 36), te ispunja volju Očevu do kraja, do konačnog osjećaja napuštenosti: *"Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio!"* Ovaj paradoks, podsjeća nas sveti Ivan, treba shvatiti u kontekstu objave:

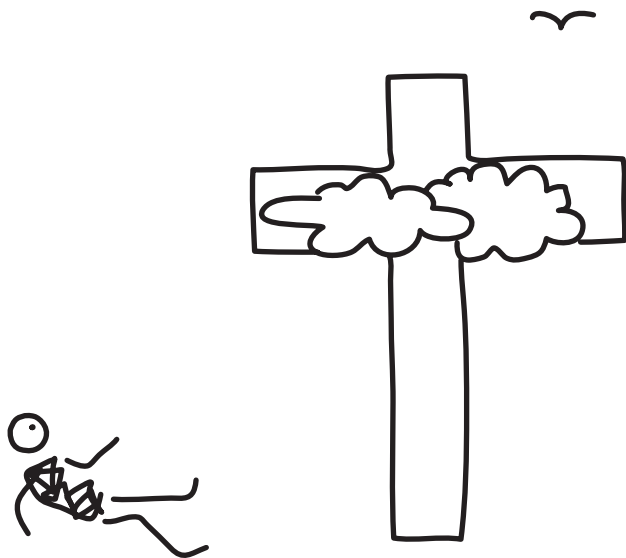
"Bog je ljubav."

(1 Iv 4, 8)

Bog u Kristovu križu svoju ljubav iskazuje na najneočekivaniji način: u Isusu se sam stavlja na mjesto i u situaciju krivnje, patnje i smrti. Kršćanska vjera ispovijeda da je Krist umro za naše grijehе. Trebamo li Kristovu smrt gledati kao zamjenu za smrt koju smo mi zaslužili? Novi zavjet svjedoči da je Kristov križ konačan čin Božje samoobjave, ljubavi i spasenja. Pomiriteljsko značenje Isusove smrti shvatljivo je tek u vjeri u nepropadljivu Božju solidarnost s palim čovjekom, u patnji, krivnji i u smrti. Stoga je upravo križ temelj kršćanske nade.

Isusovo uskrsnuće od mrtvih možemo razumjeti kao potvrdu njegovih riječi i djela. Uz to, ono je Božji stvoriteljski čin, konačna pobjeda nad smrću. Raspeti je uzdignut kao Gospodin da živi u vječnom zajedništvu s Ocem i Duhom Svetim, prvorodenac od mrtvih. Njegovo je uskrsnuće i

nama obećanje zajedništva s Bogom. Po milosti Duha Svetoga vjernik može već sada imati zalag novoga života. Uskrsnuće je početak novoga načina Kristove prisutnosti u povijesti, u snazi Duha Svetoga i jamstvo našega spasenja do kojega vodi oproštenje grijeha. Pridruženi Kristu, oslobođeni od moći zla i grijeha, usuđujemo se priznati vlastiti grijeh i krivnju te prihvatiti dar pomirenja i oproštenja, ne bojimo se više smrti, nego slavimo Kristovo uskrsnuće i radosno iščekujemo njegov ponovni dolazak.

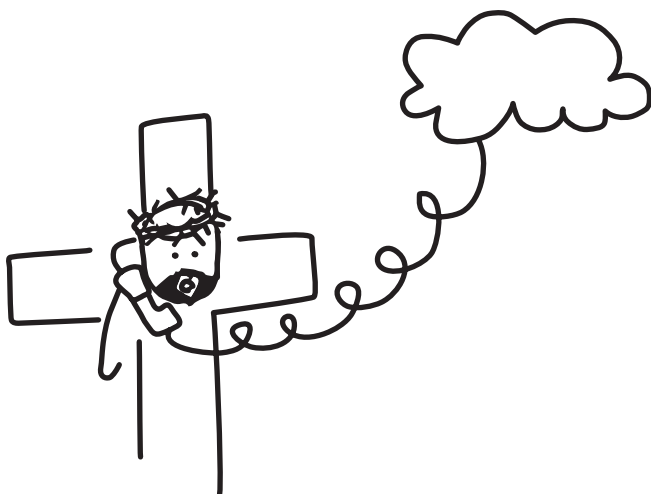
Poslanje Duha Svetoga za oproštenje grijeha

Crkva, nastala pod križem Kristovim, živi svoje zajedništvo s Bogom u snazi Duha Svetoga. *“Crkva je tijelo: ovo tijelo ima dušu i ova je duša Duh Sveti”*, veli sveti Augustin. Duh je Sveti Božja stvarateljska i obnoviteljska snaga. Izraz **izlijevanje Duha Svetoga za oproštenje grijeha** u molitvi sakramentalnog odrješenja očituje uprisutnjenje Kristova pomirateljskog djela na sakramentalni način u osobni život vjernika. Izlijevanje Duha Svetoga milosno je Božje djelovanje koje čovjeka iznutra preobražava kroz simbolički, vidljiv i učinkovit čin kojega zovemo sakramentom Crkve.

Cilj i smisao sakramenta pomirenja je spasenje, konačno zajedništvo s Bogom, a ono se ostvaruje upravo po Duhu i u Duhu. Nakon što se dogodilo objektivno djelo otkupljenja u Kristu, Duh Sveti u Crkvi posreduje objektivno otkupljenje te u nama potiče subjektivno prihvaćanje ovog otkupljenja, počevši od poticaja na obraćenje pa sve do života u Božjoj ljubavi (milosti).

Crkva – sakrament pomirenja

Kakvu ulogu ima Crkva u pomirenju s Bogom? Prema Svetom pismu, da bi pristupio Bogu, čovjeku osim unutarnjeg stava i raspoloženja, treba i posrednik, “veza s Bogom”.

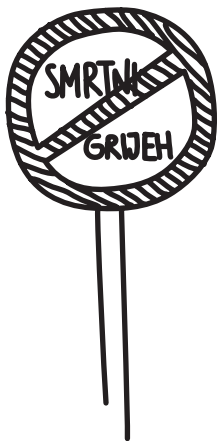
Krist je jedini posrednik spasenja (1 Tim 2, 5), jedini istiniti put u puno zajedništvo s Bogom. Krist je naša jedina “veza” s nebom! Crkva ima udjela na Kristovu posredništvu uko-liko je Krist **glava Tijela** koje je Crkva. Sredstva spasenja (sakramenti) jesu, u snazi Duha Svetoga, djelotvorni načini kojima se Bog služi da bi se ta “veza” uspostavila, obnovila, izgrađivala i polučila konačni učinak.

Molitva odrješenja spominje i učinke pomirenja s Bogom: **I neka ti po službi Crkve udijeli oprostjenje i mir!** Mir je unutarnji osjećaj ali i znak jedinstva članova Crkve međusobno i s Kristom prisutnim u zajednici, čemu je puni izričaj euharistija. Ako je učinak pomirenja **zajedništvo**, onda i sakrament pomirenja treba biti sakrament zajedništva.

To se ostvaruje u Crkvi, zajednici osoba koje su u zajedništvu međusobno i s Bogom. To zajedništvo svoj najviši izraz ima u euharistiji u kojoj se ostvaruje jedinstvo s raspetim i uskrslim Gospodinom, na osoban, tvaran i bitan način.

Teški (smrtni) grijeh, kao svjesno i slobodno protivljenje Bogu, osobu isključuje iz zajedništva vjere (*excommunicatio*). Pomirenje i oprostjenje grijeha povratak je u zajedništvo i ponovno uspostavljanje živog odnosa sa Crkvom. Crkva pomaže u povratku Bogu i to čini po sakramentima. To znači da Bog djeluje u Crkvi tako da sakramenti postaju autentični događaji spasenja. Djelotvornost

ove suradnje ne ovisi konačno o pojedincu koji djeluje, nego o Crkvi kao takvoj, kao Tijelu Kristovu. Sakramenti su, kao čini Crkve, autentična suradnja s Božjim djelovanjem i stoga imaju uzročnu, gotovo instrumentalnu učinkovitost.

Kršćanin je ucijepljen u zajedništvo s Kristom u Crkvi, pa i kad griješi, trajno u njemu ostaje neizbrisivi biljeg krštenja. Ipak, može se toliko udaljiti od Krista i Crkve da mu pre-

stane biti jasno što znači biti kršćanin. Posljedica teškog (smrtnog) grijeha je isključenje iz životnog zajedništva s Kristom i njegovim otajstvenim tijelom, što kao posljedicu ima isključenje iz euharistije kao privilegiranoga mjesta toga zajedništva. To pomaže razumjeti zašto je sakrament pomirenja s Bogom po Crkvi, za onoga tko je teško sagriješio, uvjet za ponovno pristupanje otajstvu euharistije.

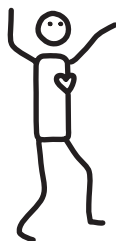
I ja te odrješujem...

Molitva odrješenja u prvom dijelu sažima povijest spase-nja: **“Bog, Otac milosrđa, pomirio je sa sobom svijet smrću i uskrснуćem svoga Sina.”** Pomirenje svijeta s Bogom uprisutnjuje se po izlivanju Duha Svetoga i službi Crkve, a cilj mu je oprostjenje i mir. Drugi dio ima indikativni karakter: **“I ja te odrješujem od grijeha tvojih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.”** Službenik sakramenta vrši djelo Kristovo, djeluje u njegovo ime, u njegovoj osobi (*in persona Christi capitis*). Povjerena mu je služba i ovlast koja ima samo jedan cilj: odriješiti grješnika, odnosno osloboditi krivca da može ponovo zahvaljivati (*eucharistein*) Gospodinu. To se Božje djelo ostvaruje po sakramentu Crkve, čemu je svećenik služitelj.

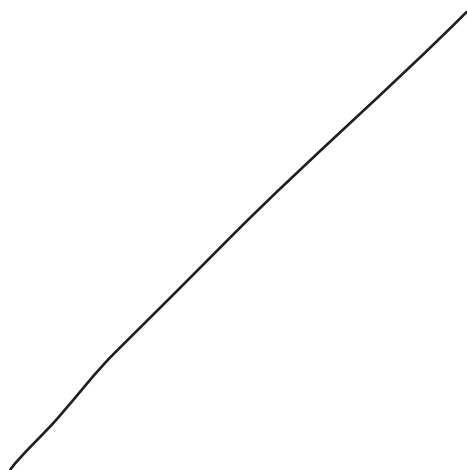
Na kraju sakramentalnoga slavlja nalazi se kratka sinteza. U slavlju sakramenta na kraju je predviđen usklik:

**“Hvalite Gospodina jer je dobar!
Jer je vječna ljubav njegova!”**

U Isusovoj prispodobi o milosrdnom ocu i izgubljenom sinu slušamo kako je pomirenje povezano s radošću, koja se očituje u ponovnoj sposobnosti slave i hvale. Jer samo pomireni čovjek može hvaliti Boga! Stoga je sakrament pomirenja s Bogom i Crkvom doista početak prave radosti.

U Očevu zagrljaju

**Moralno – duhovni vid
sakramenta pomirenja
i pokore**

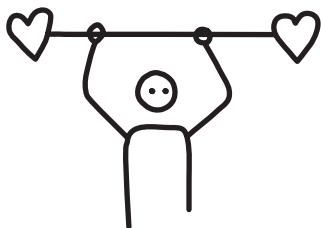

Papa Franjo, u buli najave izvanrednog Jubileja milosrđa, **Lice milosrđa**, poziva cijelu Crkvu da odlučno stavi sakrament pomirenja u središte vlastitoga života jer time omogućuje ljudima izravan doticaj s veličinom Božjega milosrđa (usp. Lice Milosrđa, 17). Gospodin Bog svoje milosrđe prema nama očituje na razne načine, no privilegirani i najredovitiji put po kojem svoje očinsko milosrđe izlijeva na nas jest sakrament pomirenja i pokore. No, mi, njegova posinjena djeca tako potrebna njegova milosrđa, nerado se odlučujemo upravo tim putem primiti njegovo smilovanje. Više je razloga tomu: **ponajprije jer nije ugodno drugima govoriti o vlastitim grijesima i slabostima; potom jer je u svijesti suvremenoga čovjeka oslabio osjećaj grijeha, a s njime i vjera u Boga; naposljetku, pojavila su se kriva shvaćanja sakramenta pomirenja i pokore, poput, primjerice, mišljenja kako se je dovoljno samo pokajati za grijeh, tj. priznati ih pred samim sobom i Bogom.**

U ovom kratkom razmišljanju ne možemo ulaziti u uzroke i dubine spomenutih razloga, nego ćemo pokušati ukazati na ono bitno u sakramentu pomirenja i pokore, tj. na samo srce toga vrela Božjeg milosrđa.

Isus i oproštenje grijeha

Isus Krist lice je Božjega milosrđa, napisao je papa Franjo (usp. *Lice milosrđa*, 1). U njemu je Otac nebeski iskazao dubine i visine vlastite ljubavi prema ljudima; ta je ljubav išla toliko daleko i duboko da je vlastitog Sina predao za sve nas (usp. Rim 8, 32), kako bi nam u Sinu otkrio svoje milosrdno lice. Svojim poslanjem, svojim naukom i postupanjem prema ljudima Isus svjedoči tu Očevu ljubav prema nama tako da na Posljednjoj večeri može reći: *“Tko vidi mene, vidi i Oca”* (Iv 14, 9). Isus nije imao drugi plan ni cilj u životu, doli vršiti Očevu volju, a ona je bila spasenje čovjeka. Taj ga je Očev nauk neminovno vodio tajni križa koji je do kraja otkrio dubine Božje ljubavi prema ljudima. **Upravo je ljubav ona stvarnost koja je Kristovu patnju na križu preobrazila u djelo otkupljenja, jer u biti ljubav i jest jedina snaga koja može preobraziti cjelokupnu stvarnost.**

Nebeski je Otac Kristovu poslušnost i ljubav do kraja prihvatio i potvrdio uskrsnuvši ga od mrtvih, a u njegovu uskrsnuću nama je otvorio put prema sebi, prema dubinama svoga očinskoga milosrđa. Poslije Kristova vazmenog

otajstva, poslije tog najuzvišenijeg djela Očeve milosrdne ljubavi, grijeh, zlo, tama, sotona, nemaju više vlasti nad čovjekom; čovjek može živjeti u slobodi djeteta Božjega, može u svome srcu nositi svjetlost, radost, mir te živjeti odnose solidarnosti i ljubavi najprije prema svome Bogu, a potom i prema braći i sestrama.

Pogled na Kristov križ otkriva nam veličinu Božje ljubavi prema nama, ali nam istodobno otkriva i naše grijehе. Naime, Krist je grijehе naše ponio na drvo da mi umrijevši grijesima, pravednosti živimo (usp. 2 Pt 2, 24). Taj pogled na Kristov križ trebao bi biti pogled pun radosti i zahvalnosti jer se upravo u podnožju Križa izlažemo Kristovu pogledu punu ljubavi prema nama. Njegov nas pogled nikada ne osuđuje, nego nas ozdravlja i spašava. **Pod Križem, razmatrajući njegovu ljubav prema nama, postajemo svjesniji vlastite grješnosti, vlastitih konkretnih grijehа koje se često stidimo priznati i sebi samima, a koji su njega koštali života.** I neka nas Gospodin oslobodi napasti da se smatramo pravednima i bezgrješnima jer bi to značilo da smo daleko od njega, da nismo obasjani svjetlom njegova milosrđa. Nije bez razlogа što su najveći svetcі iskreno tvrdili kako su najveći grješnici; u svjetlu Božje ljubavi spoznavali su vlastitu bijedu i grješnost te su shvatili kako su bez Božje ljubavi ništa. Po oproštenju koje nam Gospodin udjeljuje u podnožju svoga križa, shvaćamo kako je Božja

ljubav veća od naših grijeha, kako nas Otac ljubi ne jer smo sveti i dobri, nego nas ljubi jer smo njegovi, jer smo njegova ljubljena djeca, čak i onda kada mi to ne želimo biti. Kako nam je potrebna ta spoznaja, ta svijest da nas Bog neizmjerljivo ljubi te da mu je stalo do nas! Kako nam je potrebna spoznaja da njegovo očinsko srce tuguje kad smo daleko od njega, jer biti daleko od njega znači biti lišeni istinskoga života, ljubavi, radosti i mira, znači biti lišeni svega onoga za čim naše ljudsko srce čezne. Po oproštenju koje nam udjeljuje u sakramentu pomirenja i pokore, Bog nas iznova stvara i rađa, postajemo nove osobe. **Poslije svete ispovijedi nerijetko imamo iskustvo velike nutarnje radosti i životne lakoće.** To i ne treba čuditi. Naime, u sakramentu ispovijedi Krist iznova uzima naše grijeha te ih ništi; više ih nema, kao da ih nikada nije ni bilo, a nas očišćene, obnovljene i posvećene dovodi pred lice Oca koji se raduje nad nama. Otac se raduje svakom svom djetetu, osobito onom koje je zalutalo, odlutalo, koje je daleko od očinske kuće, daleko od svjetlosti i života.

*“Velika je radost na nebu
zbog jednog obraćena grješnika”*

(Lk 15, 7)

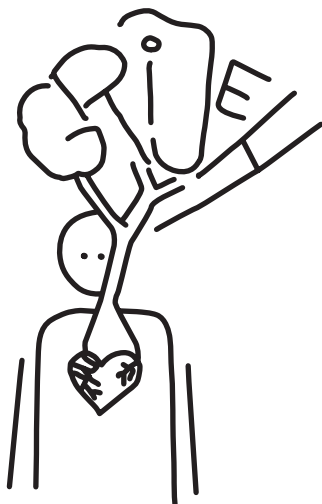
Velika je radost na nebu zbog jednog obraćena grješnika veli Gospodin Isus (usp. Lk 15, 7). Eto zašto je sakrament pomirenja i pokore sakrament Božje radosti, sakrament Božje milosrdne ljubavi i Božje radosti. Doći na svetu ispovijed doista znači ući u Očev zagrljaj.

Praktični savjeti

U molitvi pred Kristovim križem, stvarnim ili zamišljenim, prisjetiti se dubine Božje ljubavi prema čovjeku. Moliti milost spoznaje vlastitih grijeha, nesavršenosti i slabosti.

Sakrament pomirenja i pokore naziva se i sakramentom svete ispovijedi, a ispovjediti se ne znači samo priznati vlastite grijeha, nego znači i ispovjediti vjeru u Boga koji me u svojoj ljubavi prihvaća. Zato je važno prije sjećanja i nabranja vlastitih grijeha sjetiti se i Božjih dobročinstava u vlastitom životu; toliko je toga dobrog u životu svakoga čovjeka te je potrebno i važno to dobro sebi posvijestiti i na njemu Bogu zahvaliti.

Često nam se događa da ponavljamo iste grijeha pa se ponekad osjetimo toliko nemoćni pred njima da sami sebi kažemo kako se uzalud ispovijedamo. No, ne mislimo kako upadamo u iste, male ili velike grijeha, jer se nismo

pravo ispovjedili, jer nismo otkrili zašto padamo u iste grijehe; nismo otkrili korijen tih grijeha. Ti često ponavljani grijesi često su poput plodova čije korijenje seže duboko u naše srce; mi ispovijedamo plodove, a ne čupamo korijenje; da bismo se oslobodili tih ponavljanih grijeha, valja iščupati i korijenje koje ih hrani i iz kojega niču. Konkretno to znači da bi trebalo otkriti ono najdublje u vlastitom srcu, ono iz čega se rađaju svakodnevni izbori i postupci. Svatko je od nas obilježen određenim značajkama koje proizlaze iz temperamenta koji smo baštinili po rođenju, kao i karakterom koji je plod obiteljskog odgoja i sredine u kojoj živimo. Što bolje upoznam vlastito srce, lakše ću ga otvoriti Božjoj ljubavi da ga pročisti. Eto zašto je u duhovnom životu važan redovit ispit savjesti, zašto je važno sići u dubine

vlastitoga bića i to ne prvenstveno kako bi se otkrili vlastiti grijesi, nego kako bi se u njemu susreo Bog koji tu prebiva. Ako se ponekad i ne uspijemo sjetiti prošlih počinjenih grijeha, nije važno; važno je iskreno i s ljubavlju pozvati Isusa u vlastito srce da ga on sobom ispuni.

Savjeti za ispovjednika

Ispovjednikom se, kaže papa Franjo, ne postaje automatski (usp. *Lice Milosrđa*, 17). Dobrim ispovjednikom se postaje tijekom dugoga procesa ljudskog i svećeničkog rasta i sazrijevanja; procesa koji počinje od osobnoga pokorničkog iskustva, a završava u liku svećenika koji u svome postupanju s pokornicima utjelovljuje milosrdnog oca iz prispodobe o rasipnom sinu.

Svećenik koji se rado i često ispovijeda na putu je da postane i dobar ispovjednik. Mogućnost da bude ispovjednik svećenik bi trebao doživjeti kao osobitu Božju milost, kao povlasticu i poziv da sudjeluje u Božjoj radosti. Ako je sakrament pomirenja i pokore sudjelovanje u radosti neba nad djecom koja se vraćaju kući, k Ocu, tada je jasno kako svećenik uvijek mora biti spreman prihvatiti i ispovjediti one koji to traže. I to nije dosta. Trebao bi često, s ozbiljnošću i radošću, poticati svoje vjernike na čestu ispovijed.

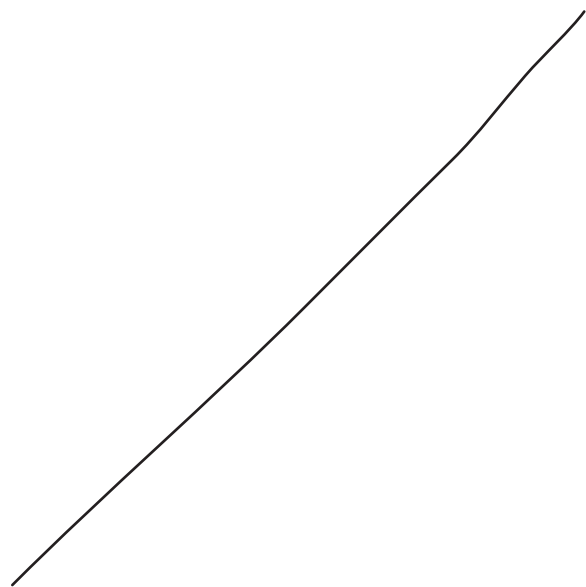
Dobro bi se bilo pomoliti prije samog odlaska u ispovjedaonicu, tj. zazvati svjetlo i savjet Duha Svetoga da nam riječi koje ćemo uputiti braći i sestrama budu onakve kakve ih Bog želi, da budu nadahnute Božjim milosrđem. Također, valja unaprijed iskreno i ponizno zahvaliti Gospodinu za svakog pokornika koji će pristupiti sakramentu pomirenja, jer je svaki od njih razlog Božje radosti. Te će kratke, pripremne molitve ispuniti ispovjednikovo srce ljubavlju prema pokornicima koji će već u prvoj riječi, makar ga možda i ne vidjeli, doživjeti kako kleče pred čovjekom koji predstavlja samoga Gospodina i koji je tu ne da ih osudi, nego da im priopći obilje Božjega milosrđa.

Tijekom ispovijedi, savjetuje papa Franjo, neka se ispovjednici čuvaju suvišnih i neumjesnih pitanja, nego neka budu poput milosrdnog oca koji u radosti zbog povratka izgubljenog sina prekida sinovljevu "ispovijed" (usp. *Lice milosrđa*, 17). Svakome, a osobito pokorniku koji je možda u tjeskobi i nelagodi pristupio sakramentu pomirenja, puno znače riječi ohrabrenja i nade. Ispovjednik uvijek treba buditi nadu, hrabriti, tješiti i liječiti. Ako objektivna situacija zahtjeva kakvu strogu riječ, neka bude izrečena s poštovanjem i ljubavlju.

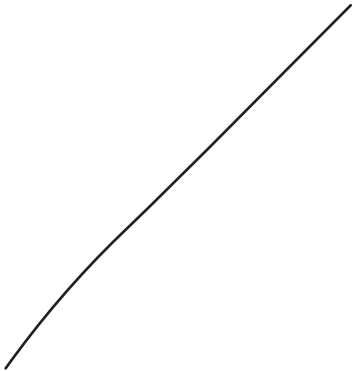
Za vrijeme slavlja sakramenta pomirenja, u trenutku izgovaranja formule odrješenja, ispružena ruka drži se nad

glavom pokornika, a ne na glavi. Ispovjednici su, veli papa Franjo, *“pozvani biti uvijek, posvuda, u svim okolnostima i usprkos svemu znak da je milosrđe na prvome mjestu”*. (*Lice Milosrđa*, 17).

**Pastoral sakramenta
pokore i pomirenja**

Čovjek je grijehom ranjen i podijeljen, njegovo biće krvari i vapi za lijekom, želi se osloboditi grijeha. U traženju pomoći dolazi Crkva naviještajući Isusa, liječnika i lijek, jer njezino je poslanje u čovjeku buditi obraćenje i pokoru, voditi oprost i pomirenje. Tu crkvenu službu, koja se ukorjenjuje u vjeri i koja ima cilj grješnomu čovjeku pokazati milosrđe nebeskog Oca, nazivamo pastoral pokore i pomirenja. Da, svrha je crkvenoga rada čovjeku svjedočiti ljubav, jer *“milosrđe je temelj na kojemu počiva život Crkve. Zato njezin cjeloviti pastoralni rad mora biti obavljen nježnošću koju pokazuje vjernicima”* (Lice milosrđa, 10). Gubitkom osjećaja za grijeh narušava se unutarnja ravnoteža srca što potiče protuslovlja i sukobe u društvu, pa je nužno razvijati pastoral sakramenta pokore i dati mu prednost u odnosu na druge aktivnosti.

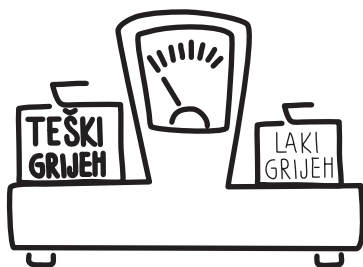
Zašto se i kako ispovijedati?

Crkva poziva i traži od vjernika da se u sakramentu pomirenja kao “izgubljeni sin” vrate, padnu na koljena i zatraže oprostjenje u zagrljaju milosrdnog Oca. **To je čin obraćenja.**

Da bi mogli kršćanski vjerodostojno živjeti, potiče vjernike da se ispovjede pred svećenikom. Zašto? Ispovjediti se treba jer smo sagriješili, jer se grijehom udaljujemo od evanđelja i trebamo se duhovno obnoviti (update). Isus Krist ustanovio je sakrament pokore kao sredstvo opraštanja i pomirenja te je svećenicima dao moć odrješenja grijeha (usp. Mt 16, 19).

U ispovijedi se vjernik ne hvali svojim dobrim djelima niti nabraja tuđe grijehе, nego pred Bogom sama sebe optužuje za grijehе kojima je povrijedio njegovu ljubav.

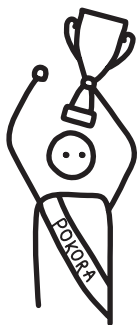
Ispovijed ima odgojnu dimenziju, pa je važno pripremiti se ispitujući savjest, a veličina vjernika je iskreno priznati sve svoje grijehе kojih se sjeća od posljednje ispovijedi, najprije teške po broju, vrsti i okolnostima, potom lake grijehе. Ispovijed je redoviti put da kršćanin dobije oprostjenje i otpust teških grijehа. Ispovijed ima odgojnu dimenziju, pa je važno pripremiti se ispitujući savjest, a veličina vjernika je iskreno priznati sve svoje grijehе kojih se sjeća od

posljednje ispovijedi, najprije teške po broju, vrsti i okolnostima, potom lake grijehe. Ispovijed je redoviti put da kršćanin dobije oprostjenje i otpust teških grijeha. Nakon ispovijedi može se pričestiti. No, tko osjeti evanđeosku dinamiku opraštanja, taj shvaća važnost ispovijedi lakih grijeha i nesavršenosti, jer sakrament ispovijedi krijepi čovjekovu dušu, usavršuje krsnu milost, vjernik duhovno raste suobličujući se Kristu.

Nije se lako ispovjediti jer ponekada čovjeka hvata strah i stid zbog grijeha, ponekada ne zna što reći ili se pita što će o njemu misliti svećenik. Ali, bitno je iskreno iznova započeti hod obraćenja u oslobađanju od grijeha, tj. skrušeno priznati svoje grijehe, jer zatajivanjem grijeha ispovijed je nekorisna i treba je ponoviti. Postoje trenutci kada je mučno donijeti ispravnu odluku, a znak duhovne površnosti bio bi mehanički nabrojiti grijehe, iz običaja se i na brzinu pojaviti i sve površno obaviti.

Premda Bog zna sve naše grijehе, ipak je nužno da ih vjernik savjesno prizna, osudi, izreče, opredijeli se te kao Zakej uroni u milosrdni Kristov pogled. Zato Crkva naglašava pripremu za ispovijed, a to znači prvotno moliti, razmatrati na riječi Božjoj, ispitati savjest, raspoznati što je dobro, a što zlo, svim se srcem obratiti Bogu, iskreno se pokajati i donijeti čvrstu odluku da ću se popraviti i čuvati bliže grješne prigode, da ne ću više griješiti i zatim iznijeti grijehe pred svećenikom. Potom vjernik skrušeno čeka dok mu svećenik udijeli odrješenje, a odrješenje je čas u kojemu obraćeni grješnik stupa u dodir s Božjim licem – *Licem milosrđa*, to je znak uskrsnuća iz duhovne smrti, pa odlazi zahvalan Bogu za dar oprostа te izvršava dobivenu pokoru. **Zadanu pokoru treba izvršiti što prije, ali vjernik se može pričestiti i prije obavljene pokore.** Pokora može biti određena u obliku molitve, dobrih djela, pomoći bližnjima, odricanja, naknade...

Činiti pokoru znači okajati grijehе, uspostaviti ravnotežu i sklad koji su grijehom narušeni, znači promijeniti smjer i suobličiti se Kristu, jer obnašanje pokore znak je osobnoga zauzimanja za Božji naum.

Ispovijed je susret s Bogom ljubavi pred kojim se priznajem odgovornim za počinjene

grijehe, a on mi oprašta i daruje svoje milosrđe. Zato ispit savjesti nije tjeskobno samopromatranje, nego ozbiljno suočavanje s Isusom Kristom, ispovijed nije tek psihološki razgovor ili čin samooslobađanja, neka terapija, nego bogoslužni čin, susret rasipnoga sina i milosrdnog Oca, čin odvažnosti i povjerenja. Učinak je pomirenje s Bogom i Crkvom, sa sobom i bližnjima koje sam povrijedio. **Tijekom ispovijedi može se svećenika pitati za neki savjet, ali ispovijed se ne bi smjelo opterećivati dugim razgovorima, osobito ne ako više vjernika čeka u redu za ispovijed, da se ne bi zanemarila njezina sakramentalna bit.** Vjernik se može dogovoriti za duhovni razgovor sa svećenikom izvan ispovijedi. Teme duhovnoga razgovora i vodstva ne moraju se odnositi na ispovijed, jer jedno je grijeh, a drugo su životne poteškoće i križevi. Redovito mjesto za ispovijed je ono koje je pogodno za obredni čin, crkva, odnosno ispovjedaonica, koja bi trebala biti prikladna i na vidnomu mjestu te bi u svakoj župnoj zajednici trebalo biti određeno vrijeme kada je svećenik na raspolaganju za ispovijed.

Zašto ispovijed pred svećenikom?

Neki vjernici pitaju zašto se treba ispovijedati pred svećenikom i smatraju da im ne treba posrednik, nego da se mogu ispovijediti sami izravno Bogu. To je zabluda. Zašto?

Zar se čovjek, koji tone u živomu blatu i hvata se rukom za glavu, sam može izvući? Uzmimo primjer djeteta koje povrijedi majku ili oca. Ono je nemirno, ne može ni zaspati dok mu roditelji ne oproste. Dijete ne može samo oprostiti taj grijeh, nego traži oprost od roditelja. Kada ga majka ili otac zagrlje, dijete ide mirno spavati. Tako je i grješnik s Bogom. Grijeh nije samo stvarnost pojedinca, njime vrijeđamo Boga, ranjavamo crkveno zajedništvo i tražimo oprost i pomirenje s Bogom i s drugima, a svećenik, po Božjoj volji, predstavlja Boga i čitavu zajednicu. Dakle, nije dovoljno samo reći Bogu „oprosti mi“, jer grijehom smo sagriješili protiv bližnjih i Crkve, nego je nužno tražiti oproštenje u svećeničkoj osobi, **on je svjedok koji daje sigurnost da nam Bog oprašta grijeha, pa se snagom Duha u čovjekovu dušu vraća mir.** Nitko se ne može pokajati umjesto nas. Treba nam netko pružiti ruku. Svećenik, i sam potreban ispovijedi, suživljen s poteškoćama drugoga, s ljubavlju i nježnošću prima tu ispovijed i u ime Božje odrješuje od grijeha.

Koji je redoviti oblik ispovijedi i vrijeme ispovijedi?

Redoviti je oblik pojedinačna ispovijed grijeha. Kada se u župnoj zajednici priređuje ispovijed za Božić, Uskrs, župni blagdan ili ako vjernici imaju zajedničku duhovnu obnovu,

naročito mladež, nužno je obaviti zajedničko pokorničko slavlje, koje se sastoji od slavlja Božje riječi, kratke homilije, šutnje, ispita savjesti, zatim se izmoli prikladna molitva ili pjesma te se završi molitvom Očenaša i potom slijedi pojedinačna ispovijed.

Vjernici su pozvani zajedno sa svojim župnikom poticati sakrament pomirenja u raznim prigodama pomoću kateheze i propovijedi da se zajednički pripreme i ispovjede poglavito za velike blagdane, u jaka liturgijska vremena (došašće, korizma), na hodočašćima, u pripremi na druge sakramente (prva pričest, krizma, ženidba), za početak školske godine... Svi smo pozvani nastojati da se redovito ispovijedaju djeca i mladež, a u tomu će im najbolje posvjedočiti roditelji svojom praksom i poukom.

Obitelj i župna zajednica dužni su se brinuti za bolesnike i osamljene te im omogućiti redovitu ispovijed, pa je dobro održavati pučku pobožnost prvoga petka ili prve subote u mjesecu. Isto tako, **preporučuje se ispovijed pred operaciju, daleka putovanja te učiniti sve da se vjernik prije smrti savršeno pokaje i pomiri s Bogom.** Vjernik treba biti osobno nazočan na ispovijedi jer se ispovijed ne smije obavljati na daljinu, npr. telefonom ili preko Skypea, a mobitel se ne bi smjelo nositi na ispovijed.

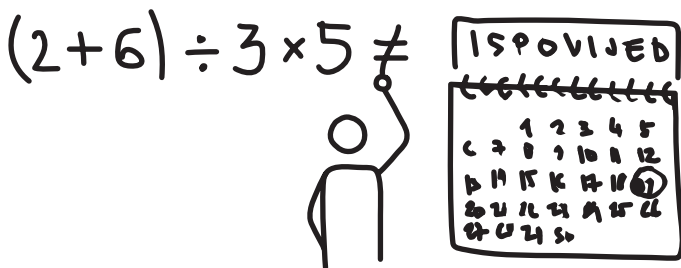
U ispovijedi, kao nigdje, vjernik iznosi najdublje i najosobnije tajne svoje duše, i to je sveti čin koji je za svećenika obavijen najsvetijim oblikom tajne zauvijek, ali i za vjernika ako je možda čuo nečiju ispovijed. Svećenik je dužan biti na raspolaganju vjernicima, a vjernici se trebaju oraspoložiti za ispovijed. Jer svećenik treba donijeti sud i dati pokoru, ali ako neki vjernik nije raspoloživ na kajanje i odluku, svećenik mu mora uljudno uskratiti ili odgoditi odrješenje. Vjernik može reći **“što ću se kajati kada ću opet grijешiti?”** Tako bi mogao kazati **“što ću se prati kada ću se opet uprljati.”** Netko može reći da se ne želi kajati jer to ne osjeća grijehom. Također bi netko, komu liječnik ustanovi rak, mogao reći da ne će na liječenje jer se dobro osjeća.

No, nije pojedinac koji određuje što je grijeh ili ne, nego Crkva na temelju Božje riječi uspostavlja mjerila i zato je važno svoj život i savjest uskladiti prema evanđelju. To znači prije svega, jer nama Bog oprašta, da i mi drugima oprostimo i postignemo pomirenje među pojedincima, obiteljima, zajednicama i narodima. Bitno je, nakon nereda koji smo izazvali grijehom, milošću Božjom uspostavljati red i mir. To je proces koji može dugo trajati, ali se treba truditi i duhovno boriti.

Kako se često ispovijedati i što je životna ispovijed?

Crkva je propisala da bi se vjernik trebao ispovjediti makar za Uskrs. To je minimum koji bi trebalo održavati, ali poželjno je da vjernici često i redovito pristupaju sakramentu pomirenja, a to znači da bi bilo pohvalno steći plemenitu naviku ispovijedati se u ritmu liturgijske godine. **Nemoguće je matematički odrediti koliko se često treba ispovijedati, to je pitanje stvarnoga čovjekova stanja i osobnog iskustva.** Svatko će osobno prosuditi hoće li to možda biti tjedno ili mjesečno, ali svakako bi se trebalo ispovjediti odmah nakon teško počinjena grijeha.

Ako je vjernik ogrezao u teškim grijesima ili olako upada u teške grijeh, preporučuje se česta ispovijed jer ona potiče vjernika da se uravnoteži i održi čist odnos s Bogom, sa sobom i bližnjima.

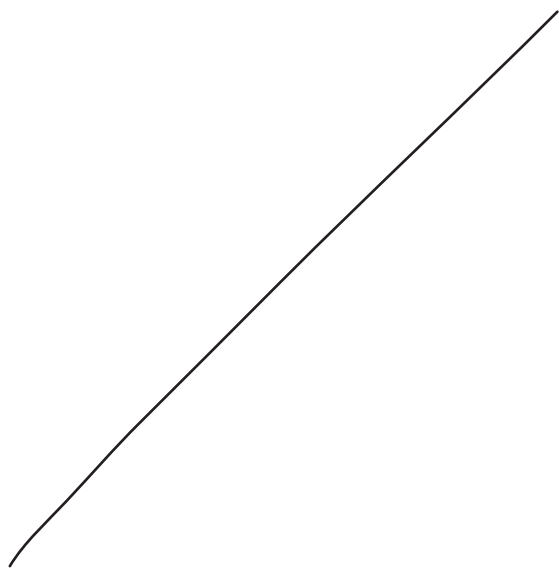
Važno se je iskreno, temeljito i odgovorno ispovjediti i popraviti se, ne mora se za svaki laki grijeh odmah ispovjediti, ali se ne bi smjelo ni teške grijehe nositi u duši dugo jer oni truju čovjekovo srce. Svakako je često pristupanje sakramentu pomirenja konkretno sredstvo za rast u duhovnom životu. No, ni česta i redovna ispovijed, makar iz pobožnosti, ne mora odmah jamčiti pravi duhovni život. Neki- ma ni redovna ispovijed duhovno ne pomaže pa je nužno kroz temeljitu, a ne brzinsku pripremu vidjeti radi li se o raskoraku između ispovijedi i ostalih područja duhovnoga života.

U tomu vidu postoji stvarnost koja se naziva opća ili životna ispovijed. **Životna se ispovijed obavlja jednom u životu, a nije nužna onomu tko se iskreno kajao, donosio odluke i redovito ispovijeda.** Može se obaviti u važnim životnim okolnostima kao npr. pred kraj života, pred ženidbu, ređenje, duhovne vježbe ili ako se dugi niz godina nije ispovijedao. Nužna je ako vjernik nakon temeljite pripreme spozna da su prijašnje ispovijedi bile svetogrдне, nevaljane ili ako razborito sumnja u valjanost prethodnih ispovijedi, tj. ako je nakon preispitivanja teških grijeha iz svojega života spoznao da se nije iskreno pokajao niti odrekao niti ih odlučno ispovjedio. Svećenik treba pripaziti je li vjernik već obavljao životnu ispovijed jer se može dogoditi da zbog skrupula traži životnu ispovijed, pa zbog nesigurnosti

i samosažaljenja kopka po duši što se može izroditi u bolesno razmatranje o prošlosti. Ispovjeđene grijeha ne treba ponovo ispovijedati ako su temeljito ispovjeđeni jer ih je Bog već oprostio. Zato je bitno produbljivati vjeru u Božju ljubav, njegov oprost i zaborav grijeha. No, psihički nemir koji traži potpunu sigurnost, što je nemoguće, ni takvom ispovijedi ne daje mir savjesti.

Postoje neki osjetljivi i bolni slučajevi, a među njima su poglavito stanja rastavljenih i rastavljenih ponovno vjenčanih te onih koji zajedno žive suprotno evanđelju i naravnomu zakonu. **Premda rastavljeni i ponovo vjenčani ne mogu pristupi sakramentu ispovijedi zbog grješnoga stanja, ipak se nitko ne smije osjetiti napuštenim od Crkve i zato treba tražiti duhovni način u pastoralnom ohrabrenju svih osoba i svih životnih stanja.**

Ispit savjesti za djecu

Duše Sveti, svojim svjetlom obasjaj moje srce
te mi pomози da iskreno i s kajanjem
pristupim ovoj svetoj ispovijedi.

Kad sam se zadnji put ispovjedio?
Je li od zadnje ispovijedi prošlo nekoliko
tjedana ili mjeseci ili možda i godina dana?

1

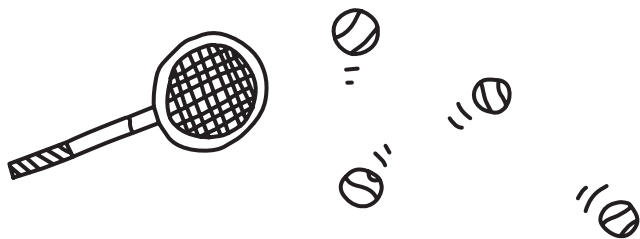
Jesam li se svaki dan molio Bogu, ujutro i navečer? Kakva je bila moja molitva: brza i rastresena ili sam se trudio sabrano i pobožno moliti? Jesam li u molitvi znao zahvaliti dragom Bogu za roditelje, braću i sestre, obitelj, dobre darove koje mi je dragi Bog udijelio? Jesam li propustio prije odlaska u školu zazvati Božji blagoslov i pomoć?

2

Jesam li zanemarivao nedjeljna i blagdanska misna slavlja? Kako sam se ponašao za vrijeme slavlja svete mise? Jesam li nastojao pobožno i aktivno sudjelovati u slavlju svete mise molitvom i pjevanjem? Ili sam ponekad bio nemiran i nemaran tako da sam i druge ometao svojim ponašanjem? Ako sam koji put izostao s nedjeljne svete mise, koji je bio razlog: bolest, odlazak na selo, lijenost...?

3

Jesam li možda u igri, doma ili na igralištu, u ljutnji nepromišljeno izustio ime Božje, tj. opsovao dragoga Boga, Isusa ili dragu Gospu?

4

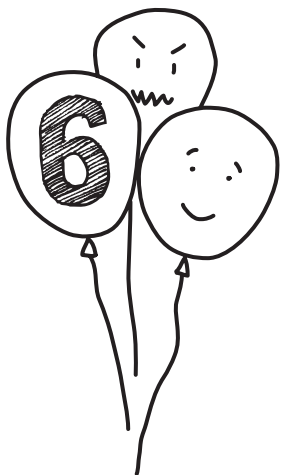
Pokazujem li svojim ponašanjem da poštujem i volim svoje roditelje? Slušam li ih ili se dogodi da budem drzak te se s njima prepirem? Nastojim li pomoći roditeljima u kućnim poslovima ili to izbjegavam? Svađam li se i tučem s braćom i sestrama?

5

Jesam li poštivao druge odrasle osobe: učitelje i nastavnike u školi, odrasle u zgradi, ulici i kvartu?

Kako sam se ponašao prema mlađima od sebe; jesam li iskazivao netrpeljivost i agresiju prema njima ili sam znao biti strpljiv i ljubazan prema svima?

Kako sam se odnosio prema vršnjacima u školi? Jesam li htio uvijek biti u pravu pa se s njima svađati ili sam znao druge saslušati? Kako sam se ponašao kad me je netko uvrijedio i povrijedio: jesam li se htio osvetiti ili sam od srca znao oprostiti? Jesam li nekoga riječima uvrijedio; izrekao kakvu uvredu na tuđi račun, osobito prema osobama drugoga spola?

Jesam li slagao drugoga, možda da se opravdam ili ispadnem „cool“? Jesam li uzeo nešto što nije moje, bilo od roditelja ili od drugih? Jesam li zavidio drugima na onome što jesu ili što imaju? Jesam li možda klevetao druge, govorom ili preko fejsa? **Jesu li moji postovi na fejsu dobronamjerni ili se dogodi da nekoga povrijede?** Jesam li pomogao drugima kad je to bilo potrebno? Jesam li se ispričao kad sam nekoga povrijedio?

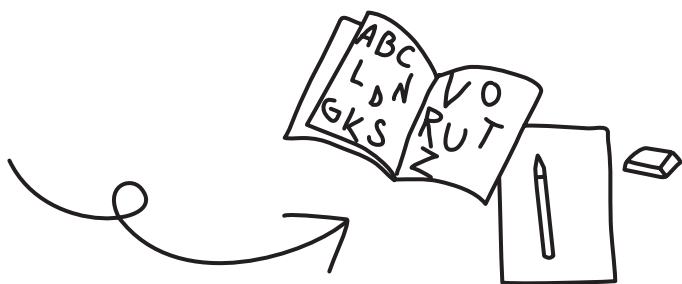
8

Jesam li redovito i marljivo obavljao svoje dužnosti i zadaće u kući i školi? **Kakve su mi ocjene? Mogu li biti bolje; ako mogu, zašto nisu?** Je li razlog tomu moja lijenost ili nešto drugo? Gubim li previše vremena pred televizorom, ili na igricama na mobitelu ili laptopu? Jesam li na televiziji ili na internetu gledao neprimjerene, nečedne sadržaje? Je li moje srce ostalo čisto i sveto ili sam dozvolio da se onečisti nečednim slikama i sadržajima?

9

Kakav je moj odnos prema hrani: primam li je sa zahvalnošću ili znam prigovarati te biti pretjerano izbirljiv? Je li se dogodilo da sam se prejeo, možda kolača ili nečega što volim? Jesam li uzimao i pio alkohol? Pijem li previše raznih štetnih obojenih bezalkoholnih pića (Cola-Cole i sl.)?

10

Kakav je moj odnos prema životinjama i okolišu?

Jesam li mučio male životinje (ptice, leptire, kukce i sl.)?

Ako imam kućnog ljubimca, brinem li se dovoljno za njega?

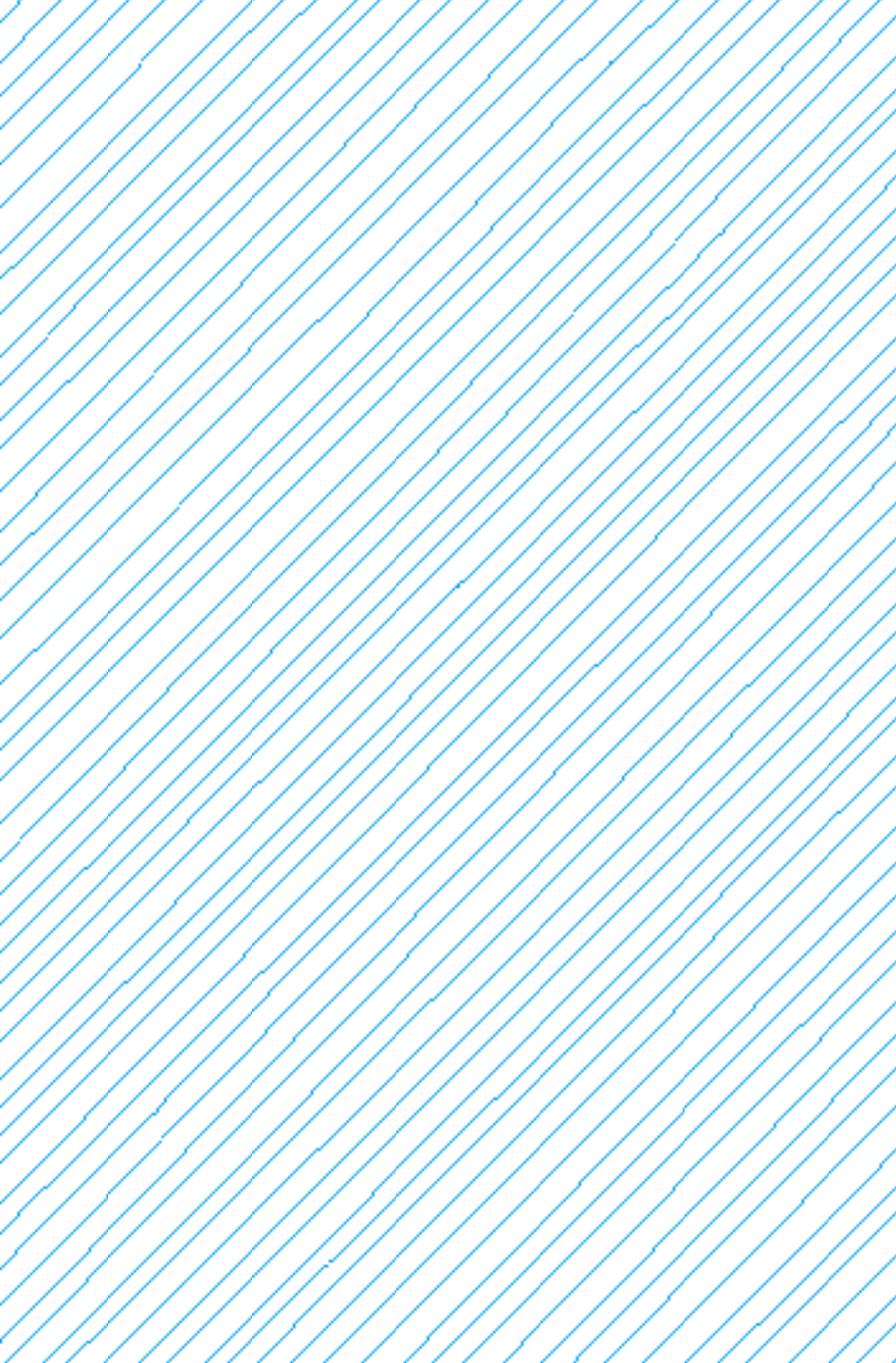
Bacam li otpatke redovito u koš za smeće ili gdje god

stignem? Jesam li bio dovoljno oprezan na cesti;

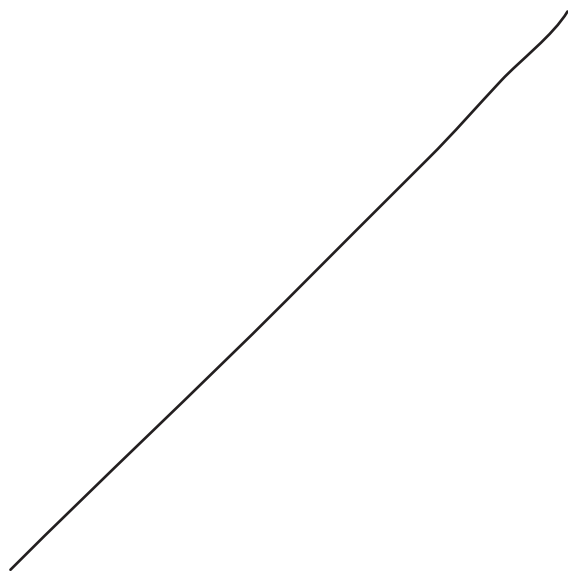
prelazim li je s oprezom i na pješačkom

prijelazu ili ondje gdje se zateknem?

Na kraju ispita savjesti iskreno Bogu zahvali za dobro koje si učinio, a za sve ono loše iskreno se pokaj, s čvrstom odlukom da to više, uz Božju pomoć, nećeš ponoviti.

Ispit savjesti za mlade

Duše Sveti, svojim svjetlom obasjaj moje srce
te mi pomози da iskreno i s kajanjem
pristupim ovoj svetoj ispovijedi.

Kad sam se zadnji put ispovjedio?
Je li od zadnje ispovijedi prošlo nekoliko

- tjedana,
- mjeseci,
- godina dana?

odnos prema BOGU

Vjerujem li iskreno u **Trojedinoa Boga**:

Oca, Sina i Duha Svetoga?

Polazem li svoju nadu u Boga ili se predajem očaju?

Volim li zaista Gospodina Boga?

Kako se očituje ta moja ljubav?

Je li vrhovni zakon moga života vršenje volje Božje,
po uzoru na Isusa Krista ili sam nemaran prema
spoznaji onoga što Bog od mene očekuje i traži?

Vjerujem li uistinu u jednoga jedinoga
Boga ili je moj bog nešto drugo:

- novac,
- bogatstvo,
- posao,
- uspjeh,
- čast,
- zdravlje?

Molim li se redovito, iskreno razgovarajući s Bogom
ili samo tražim da mi Bog ispuni želje, možda i sebične?

Iskazujem li ljubav prema Crkvi time što molim za nju,
za Svetoga oca i sve druge crkvene pastire ili ih samo
kritiziram i o njima loše govorim? Nastojim li dovoljno
upoznati svoju vjeru čitanjem vjerskoga tiska, slušanjem
i učenjem? Izbjegavam li ono što vjeri može štetiti?

Jesam li psovao Boga, Majku Božju i svece?
Opravdavam li se tvrdnjom da mi je to navika?
Zaklinjem li se na Boga, a da ne govorim istinu?

Jesam li redovito išao na svetu misu nedjeljom i zapovjednim blagdanom; ako sam koji put propustio je li to bilo zbog opravdanog razloga (bolesti, putovanja...)?

Nastojim li često primati svetu pričest?

Poštujem li sat posta prije pričesti?

Imam li dovoljno poštovanja prema Presvetom sakramentu koje se očituje svjesnim poklonstvenim stavom te sabranošću tijekom boravka u crkvi?

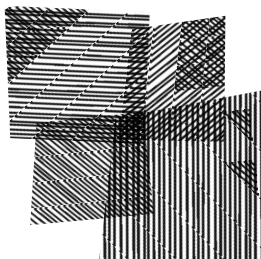
Je li za mene nedjelja dan Gospodnji ili samo prilika za izlet i ljenčarenje? Jesam li možda nepotrebno u nedjelju radio ono što sam mogao kojim drugim danom?

Jesam li išao na svetu ispovijed i primio svetu pričest barem za Uskrs i Božić? Jesam li u ispovijedi namjerno prešutio neki teški grijeh? Jesam li izvršio pokoru i obećanja od prošle ispovijedi?

Sudjelujem li u crkvenoj zajednici svojom molitvom, postom, djelima, brigom i darovima za siromašne? Priznajem li javno da sam kršćanin ili se toga sramim? Nastupam li kao kršćanin u svim područjima života?

Žudim li za novcem i vlašću?

Obraćam li se u životnim poteškoćama samo Bogu ili posjećujem raznovrsne iscjelitelje, gatare, vračare? Jesam li pristajao uz nazore i pokrete protivne vjeri i kršćanstvu? Jesam li sudjelovao u nekršćanskim djelatnostima, ili druge poticao na njih? Sudjelujem li na nepriličnim skupovima i priredbama?

Odričem li se sotone, njegova zavođenja i svih djela njegovih:

- praznovjerja,
- magije,
- čaranja,
- spiritizma,
- astrologije i horoskopa;
- uporabe amuleta, čarobnih predmeta, imena i brojeva za sreću;
- liječenja transcendentálnom meditacijom, jogom, sredstvima i načinima koji ne priznaju pravoga Boga?

odnos prema **BLIŽNJIMA**

Poštujem li svoje roditelje, sestre i braću
 prihvaćajući njihove nedostatke? Ljubim li ih?
 Jesam li zahvalan i poslušan roditeljima ili ih
 uznemirujem svojim ponašanjem?
 Pomažem li im ili mislim samo na sebe?
 Jesam li u obitelji strpljiv i ljubazan?
 Poštujem li sve ljude, bez obzira na njihovo podrijetlo?
 Jesam li koga zaveo na grijeh riječima ili djelima?

Priznajem li da je samo Bog gospodar čovjekova života?
 Jesam li kriv za prekid života nerođena djeteta?
 Jesam li možda druge nagovarao na pobačaj ili
 kod prekida trudnoće osobno sudjelovao?

Jesam li komu oduzeo kakvo dobro:

- krao,
- varao,
- pronevjerio,
- bio nepošten kod prodaje ili kupovine?

Jesam li ukradeno vratio i popravio štetu?
 Jesam li u okviru svojih mogućnosti pomagao
 siromašnima? Jesam li ih prezirao?
 Jesam li govorio istinu?
 Jesam li osudom, klevetom, ogovaranjem,
 lažnom zakletvom, izdajom tajni
 prouzročio drugima štetu?

Jesam li bio spreman opraštati?
 Jesam li drugima zavidio na uspjehu ili vrlini?
 Jesam li im pokvario radost?
 Trudim li se očuvati prirodu i sve stvoreno?
 Jesam li ugrozio svoje i tuđe zdravlje i okoliš?

odnos prema SEBI

Kako se koristim darovima koje mi Bog daje?
 Kako koristim vrijeme, jesam li ljenčario?

Jesam li:

- bio strpljiv u bolesti i nepravilnostima?
- zbog straha postupao protiv svoje savjesti?
- se trudio biti bolji čovjek i vjernik?
- rob bilo kakve strasti?

- bio umjeren u uživanju hrane i pića?
- ugrožavao svoje zdravlje ili život
 - drogama,
 - alkoholom,
 - nepažnjom u prometu?
- čuvao dostojanstvo svojega tijela u stidljivosti i čistoći kao hram Duha Svetoga razumnim ponašanjem i svladavanjem?
- odmah u početku odbijao nečiste misli i želje?
- izbjegavao:
 - grješne prigode,
 - nemoralne filmove,
 - knjige,
 - loše društvo?
- poticao ili prisiljavao druge na spolni grijeh?
- griješio sam sa sobom?
- griješio bludno s osobama istog spola?
- imao spolni odnos prije braka?

Živim li svoju spolnost sukladno zdravom nauku Crkve ili pak u skladu s ovozemaljskim nazorima?

Borim li se protiv svojih slabosti i loših navika?

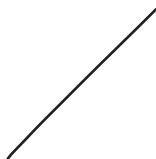
Poštujem li dostojanstvo ljudske osobe i njezina prava u društvenim i poslovnim odnosima?

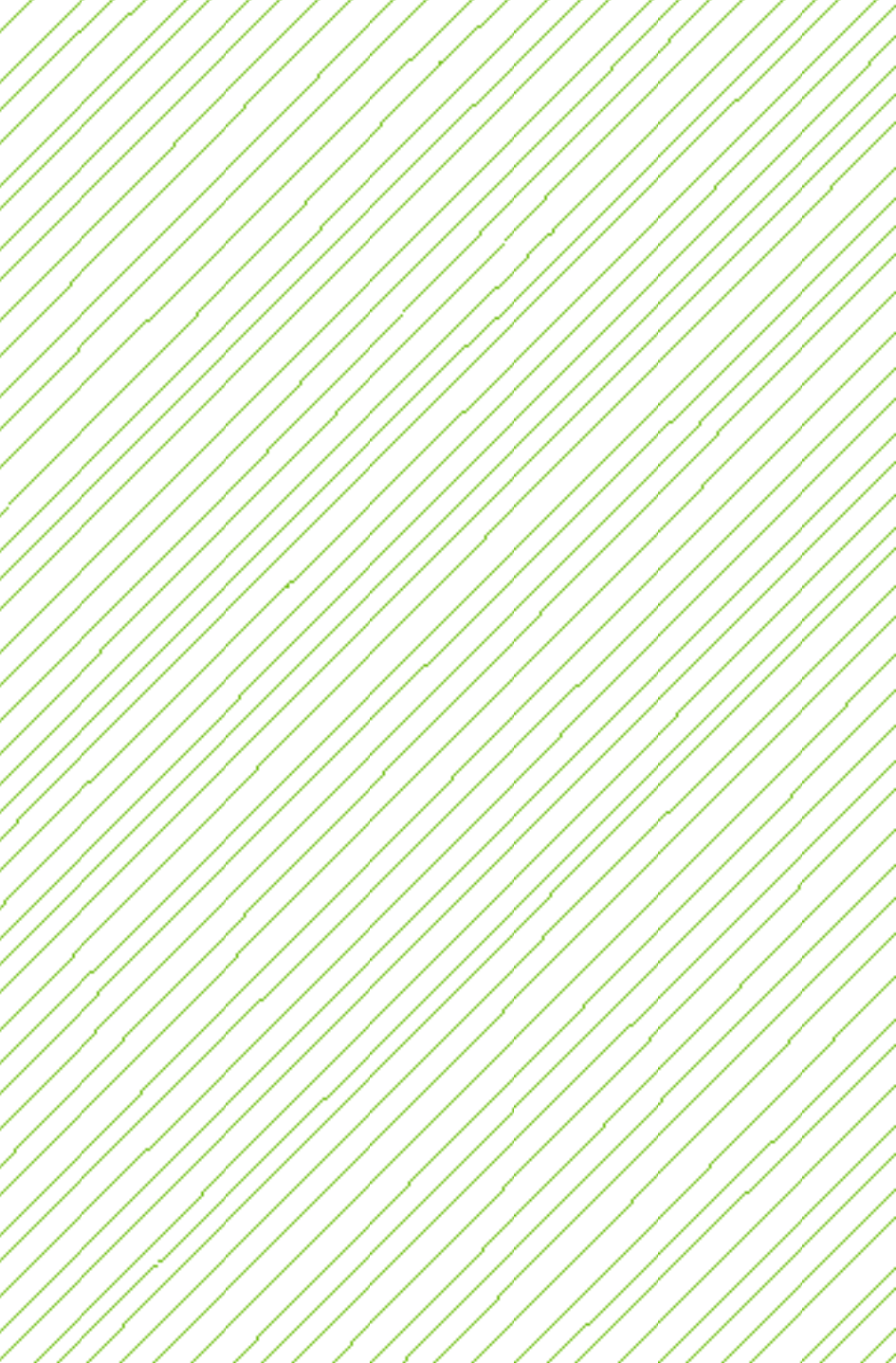
Isus stane u sredinu i reče im:

“Mir vama!”

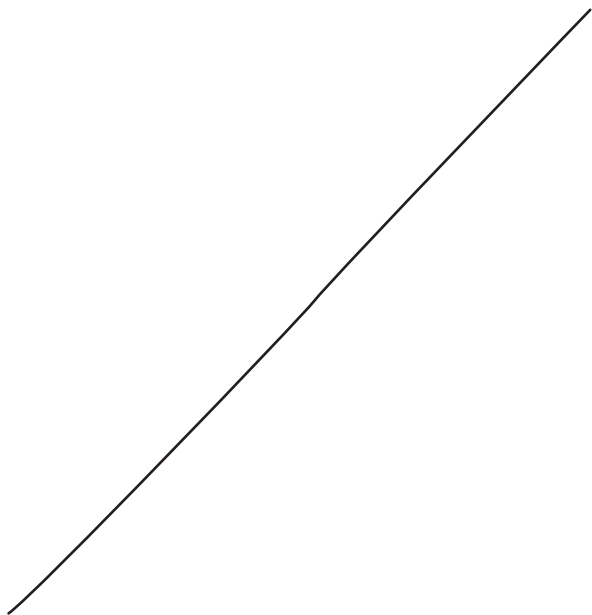
To rekavši pokaza im ruke i bok.
I obradovaše se učenici vidjevši
Gospodina. Isus im stoga ponovno
reče: “Mir vama! Kao što mene posla
Otac i ja šaljem vas.” To rekavši dahne
u njih i kaže im: “Primate Duha Svetoga.
Kojima otpustite grijehe, otpuštaju im se;
kojima zadržite zadržani su im”

(Iv 20, 19–23)

Ispit savjesti za odrasle

odnos prema BOGU

- Vjerujem li zaista u Boga, tj. je li Gospodin Bog u središtu mogega života ili je nešto drugo posve osvojilo moje srce? Kako živim vlastiti odnos s Bogom; očituje li se u svakodnevnoj molitvi ili se dogodi da prođe dan, a da uopće ne pomislim na Boga niti mu se obratim?
- Ako se redovito molim, kakva je moja molitva; je li brza, površna, mehanička ili se trudim u molitvi doista razgovarati s Bogom? Jesam li znao Bogu zahvaliti za brojna primljena dobročinstva? Jesam li ljut na Boga jer mi u životu ne ide kako bih ja htio? Shvaćam li kako je vrhovni zakon mogega života vršenje volje Božje, a ne vlastite? Trudim li se podložiti volji Božjoj kroz svjesno opsluživanje Deset Božjih zapovijedi?
- Jesam li zatajio svoju vjeru iz obzira, stida i straha? Izrugujem li se drugima zbog vjere? Pripadam li kakvom društvu ili stranci koja niječe Boga ili relativizira moral? Jesam li kad počinio svetogrđe, primajući pričest ili druge sakramente u teškom grijehu?

- Jesam li se trudio dublje upoznati vlastitu vjeru ili je moje znanje ostalo na razini koju sam stekao godinama prije, za vrijeme pripreme za sakrament potvrde? Čitam li svakodnevno Sveto pismo, vjerski tisak; pratim li što se događa u životu opće Crkve; znam li doista što Crkva uči o raznim društveno-moralnim pitanjima i problemima?
- Jesam li psovao, tj. uzaludno i bespotrebno izgovarao ime Božje, Majke Božje ili imena svetaca? Poštujem li svetost Božjeg imena?
- Jesam li bio redovit na Svetoj misi nedjeljom i zapovjednim blagdanima; jesam li poštivao nedjelju kao Dan Gospodnji, izbjegavajući raditi teške poslove, tj. ono što mogu uraditi drugih dana? Pripravljam li se redovito na slavlje Svete mise na način da ranije dođem u crkvu te u duhu molitve i sabranosti pripravim svoje srce za susret s Gospodinom? Jesam li izvršio crkvenu zapovijed da se barem jednom godišnje ispovjedim te o Uskrsu pričestim? Jesam li obdržavao crkvene propise o postu (na Čistu srijedu i Veliki petak) i nemrsu (svaki petak)?

odnos prema **BLIŽNJIMA**

- Kakav sam prema članovima svoje obitelji?
Poštujem li i doista volim svoju suprugu
(svoga supruga) i svoju djecu?
- Je li moj brak crkveno sklopljen?
Trudim li se da moj brak bude znak
Kristove ljubavi prema Crkvi?
- Jesam li u braku bio sebičan, iskazivao
nepoštovanje, ponašao se zlobno i osvetnički?
- Jesam li u braku bio vjeran?
- Jesam li u spolnim činima sa suprugom otvoren
sudjelovanju u Božjoj stvarateljskoj moći?
- Razmišljajući o bračnoj plodnosti i daru novog života,
imam li pred očima samo svoju udobnost
ili sam spreman prihvatiti novi život?
- Jesam li počinio preljub, rastavu, mnogoženstvo,
rodoskvrnuće, živio u “slobodnoj vezi”?
- Živim li u izvanbračnom odnosu i time teško griješim?

- Ljubim li svoju djecu? Jesam li pravedan u odnosu prema njima ili im puštam sve na volju?
- Jesam li prestrog pa izazivam ogorčenost u njima ili možda previše popustljiv, čineći ih razmaženima i time ih kvarim?
- Brinem li se za vjerski život svoje obitelji? Je li moja obitelj gostoljubiva, pomaže li drugima, pruža li dobar primjer?
- Je li moj odnos prema rodbini, prijateljima, susjedima i znancima pun poštivanja, čak i onda kad se s njima ne slažem u puno stvari?
- Jesam li nekoga povrijedio djelom ili riječima; neumjesno i neprimjereno se šalio na tuđi račun; jesam li bio strpljiv i dobrohotan prema osobama koje svakodnevno susrećem; jesam li pomogao u situacijama u kojima sam mogao pomoći (savjetom, molitvom, materijalno)? Je li moj razgovor s drugima tolerantan i konstruktivan ili uvijek želim „biti u pravu“?
- Opraštam li spremno i lako ili se dogodi da na uvredu uzvratim uvredom, a na pretrpljeno zlo uzvratim

zlom? Jesam li zbog nemara izgubio istinske prijatelje ili sam možda zbog tzv. „prijatelja“ zanemario vlastitu obitelj?

- Obavljam li svoj posao časno i pošteno; jesam li uzeo nešto što mi ne pripada; jesam li svojim poslovanjem oštetio druge (radnike, partnere, klijente, poduzeće, državu)?
- Imam li srca za druge, za njihove nevolje i probleme; jesam li priskočio u pomoć kad je bilo potrebno ili sam okrenuo glavu?
- Jesam li zavidio drugima na onome što su postigli, što imaju i što jesu; jesam li poželio tuđe svari; jesam li poželio tuđeg ženidbenog druga ili možda čak pokušao uništiti nečiji brak?

odnos prema SEBI

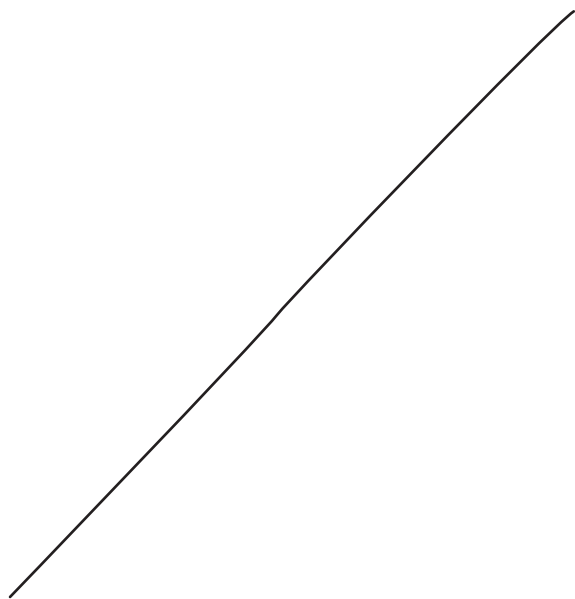
- Mogu li za sebe reći da sam čestit i pošten; ima li u mom životu nešto čega se sramim; ima li kakva slabost ili nesavršenost za koju bih volio da je nema (ovisnost o alkoholu, drogi, kocki, internetu, pornografiji, novcu)?
- Držim li pretjerano do sebe, do onoga što drugi misle o meni; držim li pretjerano do izgleda pa previše novca trošim na skupu garderobu, parfeme i sl.; volim li se neumjereno i neumjesno hvaliti svojim uspjesima; jesam li sklon izmišljanju i laganju da sačuvam pozitivnu sliku o sebi; dajem li lažna obećanja?
- Kako upravljam novcem koji zaradim ili steknem? Vodim li računa o budućnosti svoje obitelji i djece ili novac trošim na nepotrebne, suvišne i skupe stvari? Odvajam li dio novca za siromahe i potrebe zajednice u kojoj živim? Jesam li možda škrt ili rasipan?
- Kako koristim slobodno vrijeme; provodim li dovoljno vremena sa svojom obitelji ili se dogodi da sate i sate provodim u gostionicama, kafićima i kladionicama?

- Jesam li sklon kritiziranju svega i svakoga; osuđujem li lako i brzo druge, čak i onda kad malo ili ništa ne znam o njima?

Sakramentu pomirenja i pokore želim pristupiti s iskrenom nakanom da očistim svoju dušu, da se oslobodim tereta grijeha te iznova obnovim odnos prijateljstva s Bogom. Iskreno se kajem za sve svoje grijehe koji mi upropašćuju život, i osobni i obiteljski. Odričem li se iskreno svakoga grijeha te odlučujem da, uz Božju pomoć, više neću grijешiti.

Pokorničko bogoslužje

Dok svećenik pristupa oltaru, sabrani vjernici pjevaju, ako je zgodno, psalam ili koju drugu pokorničku pjesmu npr. Ja se kajem.

Nakon pjesme svećenik i zajednica se prekriže:

U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Zatim svećenik pozdravi okupljenu zajednicu riječima:

**Milost vam, milosrđe i mir od Boga Oca
i Krista Isusa, Spasitelja našega.**

O. I s duhom tvojim.

Zatim svećenik kratko uvede u slavlje, pouči o važnosti i smislu sakramenta, te nakon kratke šutnje sve pozove na molitvu:

**Gospodine, pošalji nam svoga Duha.
On neka nas opere pokorom
i učini živim prinosom tebi.
Njime oživljeni slavit ćemo tebe
i posvuda navješćivati tvoje milosrđe.
Po Kristu Gospodinu našem.**

*Svi: **Amen.***

Tada započne služba riječi.

Ako se uzima više čitanja iz Reda pokore, između njih se

umeće psalam ili koja druga prikladna pjesma. Ako se uzima samo jedno čitanje, neka se uzme iz Evanđelja. Svi ustanu i pozorno slušaju navještaj Evanđelja.

Ugleda ga njegov otac i ganu se

† Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme kaza Isus ovu prisporobu:

Čovjek neki imao dva sina. Mlađi reče ocu: 'Oče, daj mi dio dobara koji mi ide.' I razdijeli im imanje. Nakon nekoliko dana mlađi sin pokupi sve, otputova u daleku zemlju i ondje spiska svoja dobra živeći razvratno.

Kad sve potroši, nastala ljuta glad u onoj zemlji, te on počeo oskudijevati. Ode i pribe se kod jednog žitelja u onoj zemlji. On ga posla na svoja polja pasti svinje. Želio se nasititi rogačima što su ih jele svinje, ali mu ih nitko nije davao.

Došavši k sebi reče: 'Koliki najamnici oca moga imaju kruha napretek, a ja ovdje umirem od gladi! Ustat ću, poći k svome ocu i reći mu: 'Oče, sagriješih protiv neba i pred tobom! Nisam više dostojan zvati se sinom tvojim. Primi me kao jednog od svojih najamnika.'

Usta i pođe k svom ocu. Dok je još bio daleko, njegov ga otac ugleda, ganu se, potrča, pade mu oko vrata i izljubi ga. A sin će mu: 'Oče! Sagriješih protiv neba i pred tobom! Nisam više dostojan zvati se sinom tvojim.' A otac reče

slugama: 'Brzo iznesite haljinu najljepšu i obucite ga! Stavite mu prsten na ruku i obuću na noge! Tele ugojeno dovedite i zakoljite, pa da se pogostimo i proveselimo, jer sin mi ovaj bijaše mrtav i oživje, izgubljen bijaše i nađe se.' I stadoše se veseliti.

A stariji mu sin bijaše u polju. Kad se na povratku približio kući, začu svirku i igru pa dozva jednog slugu da se raspita što je to. A ovaj će mu: 'Došao tvoj brat, pa otac tvoj zakla tele ugojeno, što sina zdrava dočeka.' A on se rasrdi i ne htjede ući. Otac tada iziđe i stane ga nagovarati. A on će ocu: 'Evo, toliko ti godina služim i nikada ne prestupih tvoju zapovijed, a nikad mi ni jareta nisi dao da se s prijateljima proveselim. A kada dođe ovaj sin tvoj, koji s bludnicama proždrije tvoje imanje, ti mu zakla ugojeno tele.' Nato će mu otac: 'Sinko, ti si uvijek sa mnom, i sve moje – tvoje je. No, trebalo se veseliti i radovati, jer ovaj brat tvoj bijaše mrtav i oživje, izgubljen i nađe se.'

Riječ Gospodnja.

Slijedi kratka homilija, a svrha joj je da pokornike potakne na ispit savjesti i obnovu života.

Slijedi ispit savjesti. Neka na neko vrijeme u šutnji bude posvećeno ispitu savjesti. Svećenik može pomoći vjernicima

kratkim pitanjima. Potom na poziv đakona ili svećenika svi kleknu ili se naklone te zajedno izgovaraju obrazac opće ispovijedi (npr. Ispovijedam se) ili slijedeći obrazac:

Svećenik:

Spominjući se dobrote Boga, Oca našega, ispovjedimo, braćo i sestre, svoje grijehe da postignemo njegovo milosrđe.

S. Smiluj se nama, Gospodine

Svi: Jer smo sagriješili tebi.

S. Pokaži nam Gospodine svoje milosrđe.

Svi: I spasenje svoje daj nam.

Svećenik:

Pomolimo se Bogu Ocu svojemu riječima kojima nas je naučio Krist, da oprosti naše grijehe i oslobodi nas od svakoga zla:

Svi zajedno proslijede:

**Oče naš, koji jesi na nebesima,
sveti se ime tvoje,
dođi kraljevstvo tvoje,
budi volja tvoja
kako na nebu tako i na zemlji.**

**Kruh naš svagdanji daj nam danas.
I otpusti nam duge naše
kako i mi otpuštamo dužnicima našim;
i ne uvedi nas u napast,
nego izbavi nas od zla.**

Svećenik zaključí:

**Budi uza sluge svoje, Gospodine. Oni u Zajednici
Crkve priznaju da su grešni. Oslobodi ih po njoj
od svih grijeha, da obnovljenim srcem tebe hvale.
Po Kristu Gospodinu našem.**

Svi: **Amen.**

*Tada pokornici pristupaju svećenicima i ispovijedaju svoje
grijehe te svaki od njih prihvati primjerenu zadovoljštinu
i primi odrješenje. Kad završi pojedinačno ispovijedanje,
ako je zgodno, svećenik pozove na iskazivanje zahvale i
potakne na dobra djela. Dobro je da svi pjevaju psalam ili
himan ili neku drugu hvalbenu pjesmu (npr. Veliča).
Nakon hvalospjeva, svećenik zaključí:*

**Oče sveti, ti si nas obnovio na sliku svoga Sina.
Kad smo zadobili milosrđe, daj da budemo znak
tvoje ljubavi u svijetu.
Po Kristu Gospodinu našem.**

Svi: **Amen.**

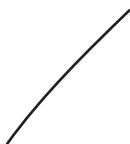
Tada svećenik sve blagoslovi riječima:

**Blagoslovio vas svemogući Bog,
Otac i Sin † i Duh Sveti.**

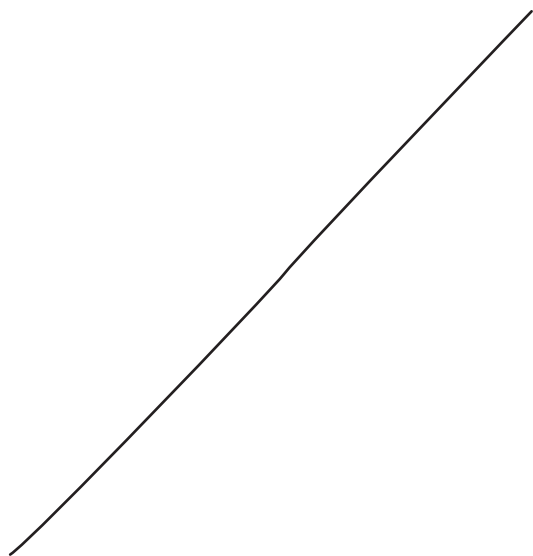
Svi: **Amen.**

S. Gospodin vam je otpustio grijehe. Idite u miru.

Svi: **Bogu hvala.**

Red pomirenja
pojedinih pokornika

Kad pokornik pristupi da ispovijedi svoje grijehе, svećenik ga dočeka i pozdravi. Nato pokornik učini znak križa i reče:

U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen

Zamoli svećenika za blagoslov ovim riječima:

**Blagoslovite me, Oče, da pravo
i skrušeno ispovjedim sve svoje grijehе.
od posljednje ispovijedi koja je bila prije ...**
(i reče kad se zadnji put ispovjedio)

*Svećenik pozove pokornika da pobudi pouzdanje u Boga.
Pročita ili izreče koji odlomak Svetoga pisma kojim se na-
vješćuje Božje milosrđe i čovjek poziva na obraćenje.*

“Ako priznamo grijehе svoje,
vjeran je on i pravedan:
otпустit će nam grijehе
i očistiti nas od svake nepravde”
(1 Iv 1, 9)

“Blago milosrdnima:
oni će zadobiti milosrđe!
Blago čistima, srcem:
oni će Boga gledati”
(Mt 5, 7–8)

“Kažem vam, tako će na nebu biti veća radost zbog jednog obraćena grešnika negoli zbog devedeset i devet pravednika, kojima ne treba obraćenja”
(Lk 15, 6–7)

“Usta i pođe k svom ocu. Dok je još bio daleko, njegov ga otac ugleda, ganu se, potrča, pade u oko vrata i izljubi ga. A sin će mu: ‘Oče! Sagriješih protiv neba i pred tobom! Nisam više dostojan zvati se sinom tvojim.’”
(Lk 15, 20–21)

Zatim pokornik ispovijedi svoje grijehe. Ako je potrebno, svećenik pomogne pokorniku da se ispovjedi cjelovito, dade mu prikladne savjete i potakne ga da se skrušeno pokaje za počinjene grijehe i propuste. Ispovjednik predloži djelo pokore, koje će pokornik prihvatiti kao zadovoljštinu za grijeh i pomoć za poboljšanje života.

Nato svećenik pozove pokornika da očituje svoju skrušenost i kajanje.

Pokornik će to učiniti ovim ili sličnim riječima:

**Bože moj, kajem se od svega srca
jer grijehom uvrijedih tebe, Oče,
najveće i najmilije dobro.**

Žao mi je za sve zlo što ga učinih i dobro koje propustih. Čvrsto odlučujem s tvojom milošću: činiti pokoru, ispraviti nepravdu i sablazan, kloniti se grešne prigode i više ne griješiti. Po zaslugama muke Spasitelja našega Isusa Krista smiluj mi se, Gospodine.

Tada svećenik pruži ruke nad pokornikovu glavu i reče:

Bog, milosrdni Otac, pomirio je sa sobom svijet smrću i uskrsnućem svojega Sina, i izlio je Duha Svetoga za otpuštenje grijeha. Neka ti po služenju Crkve on udijeli oprostjenje i mir. I ja te odrješujem od grijeha tvojih u ime Oca i Sina i Duha svetoga.

Pokornik se prekriži i odgovori:

Amen.

Poslije odrješenja svećenik proslijedi:

Hvalite Gospodina jer je dobar.

Pokornik zaključ:

Vječna je ljubav njegova.

Zatim svećenik otpusti pokornika riječima:

Gospodin ti je otpustio grijeha. Idi u miru.

Molitve pokornika

*Spomeni se, Gospodine, svoje nježnosti
i ljubavi svoje do vijeka.*

*Ne spominji se grijeha ni prijestupa mojih,
spomeni me se po svojoj ljubavi –
radi dobrote svoje, Gospodine!
(Ps 25 [24], 6–7)*

Gospodine Isuse,
ti si slijepima oči otvorio,
bolesne si iscijelio,
grešnici oprostio,
a Petra si nakon njegova pada
u svojoj ljubavi učvrstio.
Primi moju molbu:
oprosti mi sve grijehe,
obnovi u meni svoju ljubav,
daj da besprijekorno živim u bratskom zajedništvu
te uzmognem ljudima naviještati tvoje spasenje.

Gospodine Isuse,
htio si da te zovu prijateljem grešnika.
Otaajstvom svoje smrti i uskrsnuća oslobodi me
od grijeha. Nek tvoj mir u meni raste da donosim
plodove ljubavi, pravednosti i istine.

“Živa mi je želja da kršćanski narod, tijekom Jubileja, razmišlja o tjelesnim i duhovnim djelima milosrđa. Na taj će se način probuditi naša savjest, koja je previše često uspavana pred dramom siromaštva. Ulazimo također sve više u srž evanđelja, gdje Bog siromašnima na poseban način iskazuje svoju milosrdnost”

(Papa Franjo, *Lice milosrđa*, 15)

TJELESNA DJELA MILOSRĐA

- gladna nahraniti
- žedna napojiti
- siromašna odjenuti
- stranca primiti
- bolesna dvoriti
- utamničena pohoditi
- mrtva pokopati

DUHOVNA DJELA MILOSRĐA

- dvoumna savjetovati
- neuka poučiti
- grješnika pokarati
- žalosna i nevoljna utješiti
- uvrjedu oprostiti
- nepravdu strpljivo podnositi
- za žive i mrtve Boga moliti

SPLITSKO – MAKARSKA NADBISKUPIJA

Poljana kneza Trpimira 7, 21 000 Split
www.smn.hr